

בית המשפט לתביעות קטנות: האתגרים

מאת

ורד דשא*

א. מבוא

בישראל, כמו במדינות רבות בעולם, אימצו מסלול מיוחד שבו יידונו מחלוקות וסכסוכים אזרחיים שבהם לא מעורבים סכומי כסף גדולים. סמכותו של בית המשפט שדן במחלוקות כאלה מוגבלת לסכום המכסימלי אותו יוכל בית המשפט להגיש כסעד - פיצוי או שיפוי - במידה והתביעה התקבלה. תביעות כאלה זכו לכינוי "תביעות קטנות" והן נדונות בבתי משפט מיוחדים - בתי משפט לתביעות קטנות.¹

בתי משפט אלה נולדו על מנת להנגיש את מערכת המשפט והסעדים לאזרחים מן השורה, הם ממוקמים בבתי משפט השלום השונים הפזורים ברחבי הארץ והם מאפשרים לאזרחים שאינם משפטנים, הזדמנות לפתור מחלוקות משפטיות בסכומים מוגבלים בדרך מיוחדת ופשוטה.

בישראל, בית המשפט לתביעות קטנות הוא בית משפט שלום. בית משפט זה הוקם בשנת 1976 על פי חוק² והוסמך לשבת כבית משפט לתביעות קטנות.³

סמכותו של בית המשפט מוגבלת לדיון בתביעות שסכומן המרבי עומד, נכון למועד זה, על סך של 33,400 ₪.⁴ עם זאת סמכותו של בית המשפט לתביעות קטנות איננה מתמקדת בתביעות כספיות

* הכותבת היא מחברת הספר **מערכת המשפט בישראל** (הוצאת "נבו" 2019).

¹ בתי משפט לתביעות קטנות (Small Claims Court) קיימים במדינות רבות בכללם ארה"ב, קנדה, צרפת, יפן, אנגליה ווילס, אוסטרליה, ניו-זילנד, אירלנד, סקוטלנד, דרום אפריקה, ברזיל, הונג קונג ועוד. יצוין כי באנגליה אין מערכת נפרדת לתביעות קטנות. התביעות מנוהלות בבתי המשפט המכונים County Court והן מנותבות למסלול של תביעות קטנות כאשר ערך התביעה נמוך (£10,000) או כאשר התביעה אינה מורכבת ויכולה להידון במסלול זה. עוד יצוין כי גם האיחוד האירופי מיסד פרוצדורה בנושא של תביעות קטנות במדינות האיחוד http://europa.eu/legislation_summaries/consumers/protection_of_consumers/116028_en.htm וכן תקנות מתאימות: Regulation (EC) No 861/2007 of the European Parliament and of the Council of 11 July 2007 <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32007R0861>, establishing a European Small Claims Procedure. החל משנת 2009, בכל מדינות האיחוד למעט דנמרק, כאלטרנטיבה לפרוצדורה של המדינות. הסכום המכסימלי שאותו ניתן לתבוע בהליך זה הוא €2000.

² הקמתם של בתי המשפט לתביעות קטנות הוסדרה תחילה בחוק שיפוט בתביעות קטנות, תשל"ו-1976 סעיף 1 לחוק.

³ חוק בתי המשפט [נוסח משולב], תשמ"ד-1984 (להלן – חוק בתי המשפט), סעיפים 59-67 לחוק.

⁴ הסכום עשוי להשתנות מפעם לפעם. בשנת 1976 עמד סכום התביעה המירבי על סך של 3000 ל"י. מאז עודכן הסכום ושונה כמה וכמה פעמים. בתחילת שנת 1981 עודכן הסכום לסך של 5000 ₪. במרץ 1995 עודכן סכום התביעה פעם נוספת ל- 8000 ₪ ובחודש מרץ 1998 עודכן הסכום ל- 15,000 ₪. סכום זה נשאר קבוע מספר שנים אך הוצמד למדד. בשנת 2008 עמד הסכום המכסימלי על 17,800 ₪. בצו בתי המשפט (שינוי סכום התביעה בתביעות קטנות) (התשס"ח-2008) הועלה הסכום לסך של 30,000 ₪. הבקשה לשינוי הצו נעשתה ביוזמת שר המשפטים דאז פרופ' דניאל פרידמן, והיא נומקה בהצלחה וביעילות של בית המשפט לתביעות קטנות ובשירות הטוב לציבור. ראו http://www.knesset.gov.il/committees/heb/material/data/H16-06-2008_15-35-16_PNIYATASHSR2.pdf

בלבד. לבית משפט זה ניתן להגיש גם תביעות למתן צו או להחלפת מצרך או לתיקונו או לביטול עסקה כאשר שווי המצרך, התיקון או העסקה, אינו עולה על הסכום המרבי.

בדומה לערכאות דומות בעולם, הוקם בית המשפט לתביעות קטנות בין היתר, במטרה לסייע לאזרח הקטן להתגבר על הקשיים העומדים בפניו לקבל סעד לעוול שנגרם לו או כדי לממש זכות שמגיעה לו במחלוקת אזרחיות קטנות. הקושי העיקרי של אזרח שנפגע איננו בהכרה בזכותו אלא במימושה במערכת המשפטית. נקיטת הליכים משפטיים דורשת יוזמה, היא כרוכה בהוצאות ניכרות, גוזלת זמן רב ותוצאותיה אינן ברורות. משום כך, מעדיף האזרח הקטן במקרים רבים לוותר על זכותו המשפטית ולא לפנות לערכאות.⁵ המחסומים העיקריים אשר מונעים מן האזרח לממש את זכויותיו הם עלויות, משך הזמן ומורכבות ההליך.⁶ בית המשפט לתביעות קטנות, מספק למעשה מענה למגבלות אלה. השיפוט מתנהל אמנם בבתי משפט השלום הרגילים אך הדיון בתביעות הקטנות מאופיין בהליך לא-פורמאלי, מהיר וזול.⁷ למעשה, ביסוד הקמתו של בית משפט זה הונח הרצון לסייע לאזרחים ולצרכנים הקטנים להביא את עניינם בפני ערכאה שיפוטית בדרך פשוטה יעילה ומהירה שתהווה חלופה להליך המשפטי הרגיל. לצורך השגתה של תכלית זו, קם הכרח בצמצום הדרישות הפורמאליות ופישוט סדרי הדין המקובלים בערכאות הרגילות והפיכת ההליך למהיר, ידידותי, יעיל, זול ובלתי פורמאלי.⁸ מכאן עולים המאפיינים המיוחדים של בתי המשפט לתביעות קטנות.

ההליך בבית המשפט לתביעות קטנות נדרש לתת מענה גם לפערי הכוחות העשויים להתקיים בין הצדדים: למשל כאשר יש פער כלכלי ניכר בין בעלי הדין; או כאשר אל מול האזרח הקטן - מבקש

על פי הצו, הסכום יעודכן מידי שנה בהתאם לעליית המדד. בעקבות הצו, אכן הוצמד הסכום למדד ותוקן מפעם לפעם. ביום 1.1.2014 עודכן הסכום לסך של 33,800 ₪ (הודעה בדבר סכום תביעה בתביעות קטנות, תשע"ד). ביום 1.12.2017 עודכן הסכום פעם נוספת בשל "שינויי מדד", והוא הופחת ל- 33,400 ₪. זהו הסכום העדכני נכון לאוקטובר 2017. ראו <http://elyon1.court.gov.il/heb/agrot/ktanot.htm>.

⁵ סיני דויטש, "בית המשפט לתביעות קטנות כמגן הצרכן", **עיוני משפט** ה' 345, 347 (תשמ"א); Peter Spiller, Kate Tokeley, Individual Consumer Redress (Ch. 16) in **Handbook of Research on International Consumer Law**, Geraint Howells, Iain Ramsay, Thomas Wilhelmsson, David Kraft, editors (2010).

⁶ Spiller and Tokeley, שם, בהתבסס על Lord Woolf, Access to Justice: Final Report, London (1996). המלומד פרופ' דויטש מצביע במאמרו על 9 גורמים בגינם מהססים הצרכן ו"האזרח הקטן" לממש את זכויותיהם בבית המשפט: יוקר האגרות; הפסד ימי עבודה; חוסר ביטחון בהוצאות; חוסר ניסיון בהתדיינות; מסמכים מורכבים; פרוצדורה שאינה ידועה; המתנה ממושכת עד לתחילת הדיון ועד לפסק הדין; חשש להוצאות נוספות; יוקר השירותים של עורך הדין. ראו דויטש, שם, עמ' 348-347.

⁷ דברי ההסבר להצעת חוק שיפוט בתביעות קטנות, התשל"ה-1975.

⁸ ראו, למשל, רע"א 5711/08 פרטוק נ' טורג'מן, (2009) פורסם בנבו; רע"א 9615/05 שמש נ' פוקצ'טה (2006) פורסם בנבו; בש"א 3612/07 השטיח המעופף בע"מ נ' מוסרי (2007) פורסם בנבו; רע"א 4827/12 טורזה נ' פלאפון (2012) פורסם בנבו; רע"א 8144/04 בודקר נ' בשקירוב (2005) פורסם בנבו; רע"א 292/93 סרבוז נ' ע. אופק בע"מ פ"ד מה(3) 177 (1994), עמ' 191-190; שמואל בכר, אבישי קליין, "פרדוקס הייצוג והכוח בבית המשפט לתביעות קטנות? על תביעות ביטוח, פערי כוחות וכף רגלו של השופט", **הפרקליט** 327 (תשס"ה).

הסעד - עומדים לעיתים גופים גדולים - חברות פרטיות או ציבוריות. משום כך קובע החוק כי הייצוג על ידי עורך דין בהליך זה הוא ככלל, אסור, אלא אם הותר מטעמים מיוחדים שיירשמו.⁹ עניין פערי הכוחות מקבל ביטוי במאפיינים נוספים של ההליך בבית המשפט לתביעות קטנות: ההליך המשפטי בבית-משפט אינו מצריך ידע משפטי; תביעה לבית משפט יכול להגיש רק יחיד וזאת על מנת למנוע שימוש לרעה בטריבונול זה על ידי החברות הגדולות;¹⁰ בית המשפט לתביעות קטנות איננו כבול בדיני הראיות ובסדרי הדין הרגילים;¹¹ והדבר היחיד הנדרש מבעלי הדין הוא הצגת המסמכים הרלוונטיים המאמתים את גרסתם בפני בית המשפט.

הרצון להקל על האזרח לשמור על זכויותיו מתבטא גם בשיעור האגרה הנמוך בתביעות קטנות.¹² גם העובדה שאין צורך בייצוג משפטי היא כמובן בעלת משמעות כלכלית ונועדה לסייע לאזרח לשמור על זכויותיו מבלי שהדבר יהיה כרוך בעלויות כספיות גבוהות מידי.

פסק הדין בתביעות קטנות ניתן לרוב במעמד הדיון עצמו או זמן קצר לאחר מכן.¹³ פסק הדין ניתן לערעור לפני בית משפט מחוזי לאחר קבלת רשות בלבד.¹⁴ הדיון בבקשת הרשות לערער והערעור עצמו - אם תינתן רשות - יידון בבית המשפט המחוזי בפני שופט אחד.

תביעה קטנה היא אחד הכלים היעילים ביותר שיש לאזרחים כדי לקבל סעד כספי או אחר המגיע להם מחברות גדולות, מרשויות מקומיות או מגופים ממלכתיים.¹⁵ בתי המשפט לתביעות קטנות זוכים לכן להצלחה גדולה. הפופולאריות שלהם מייצרת אמנם בעיית עומס, אולם הם מנגישים את מערכת השיפוט לאזרח הקטן ומאפשרים לו לפנות לבית המשפט ללא צורך בידע משפטי מוקדם וללא צורך בשכירת שירותיו של עורך דין. על אף העומס, ההליך בהם יעיל, מהיר ולא יקר.

⁹ חוק בתי המשפט, סעיף 63 לחוק.

¹⁰ דויטש, לעיל הערה 5 עמ' 353; בכר וקליין, לעיל הערה 8 בעמ' 336.

¹¹ חוק בתי המשפט, סעיף 62 לחוק.

¹² שיעור האגרה בתביעות קטנות עומד על 1% משווי התביעה (לעומת 2.5% בתביעה רגילה) ראו תקנות שיפוט בתביעות קטנות (סדרי דין), תשל"ז-1976 (להלן - תקנות השיפוט בתביעות קטנות). להרחבה בנושא האגרות בתביעות אזרחיות ראו הדיון בפרק 19(ד)(2.3).

¹³ תקנה 15(א) לתקנות השיפוט בתביעות קטנות קובעת כי "בתום הדיון בתביעה יתן בית המשפט את פסק הדין, אולם הוא יהיה רשאי לדחות את מתן פסק הדין לתקופה שלא תעלה על 7 ימים". תקנה 15(ב) קובעת כי "פסק הדין יהיה מנומק בצורה תמציתית".

¹⁴ לסוגיות שונות העולות בנושא הערעור בתביעות קטנות ראו להלן.

¹⁵ מחקר מקיף מיוחד שבוצע במכללה האקדמית נתניה מגלה כי שיעור ההצלחה של האזרחים בתביעות קטנות הוא גבוה מאוד. בולט בעניין זה שיעור הפסיקות לטובת התובעים בעיקר כאשר הנתבעים הם בתי עסק או רשות מקומית. כך גם במקרים של חברות ביטוח או תביעות כנגד רשויות מקומיות או עיריות שגבו תשלומים שלא כדין. סיני דויטש, שרה שי "בית המשפט לתביעות קטנות", **מרכז המחקר של המכללה האקדמית נתניה**. תקציר המחקר פורסם בגלובס, ראו מיכל רו חיימוביץ, "תביעה קטנה, פיצוי גדול", **גלובס** 24.4.2013 <http://www.globes.co.il/news/article.aspx?did=1000838686>; מיכל רו חיימוביץ, "80% הצלחה: כך תרוויחו אלפי שקלים מתביעות קטנות", **גלובס** 25.4.2013 <http://www.globes.co.il/news/article.aspx?did=1000838713>

משום כך, לכאורה, נכון היה לשאוף להרחיב את השימוש בהם. תחת זאת, מפתיע לגלות כי ההצלחה, והעומס שבא עימה – הובילה דווקא ליוזמות לביטולו של בית המשפט לתביעות קטנות ולהצעה להעברת הטיפול בתיקים אלה לעורכי דין,¹⁶ או לרפורמות אחרות.¹⁷ הסמכת עורכי דין חיצוניים למערכת המשפט היא במובנים רבים הפרטה של מערכת השיפוט. היא עלולה לפגוע בעצמאות מערכת השיפוט ולכן היא אינה רצויה.¹⁸ תחת זאת ראוי היה למצוא דרכים דווקא לחזק מוסד ייחודי זה. מתוך שאיפה להרחבת השימוש בערכאה זו, בחרנו לעמוד על כמה סוגיות המתעוררות בנושא תביעות קטנות. הדיון הקצר המובא כאן מתמקד בשלושה נושאים עיקריים:

א. הערעור בבית המשפט לתביעות קטנות וסוגיות העולות בעניינו.

ב. שאלת הייצוג והשוויון בין המתדיינים

ג. הסמכות וסוג התביעה הנדון בבית המשפט לתביעות קטנות

ב. הערעור בבית המשפט לתביעות קטנות

נושא הערעור על פסק דין שניתן בבית המשפט לתביעות קטנות מעורר כמה בעיות:

1. שלילת זכות הערעור על פסק דין – הבעיה החוקתית

על פי החוק, במובחן מפסק דין שניתן בבית משפט רגיל, בבית המשפט לתביעות קטנות אין לצד המבקש לערער על פסק הדין זכות קנויה לעשות זאת. צד המבקש לערער על פסק דין בתביעות קטנות, יידרש לבקש רשות ערעור מבית המשפט המחוזי.¹⁹ אלא ששלילת זכות הערעור מעלה שאלה חוקתית: סעיף 17 לחוק יסוד השפיטה קובע כי:

“פסק דין של בית משפט בערכאה ראשונה ניתן לערעור בזכות, להוציא פסק דין

של בית המשפט העליון”

בראש המדרג הנורמטיבי של החקיקה, מצויים חוקי היסוד – ולהם מעמד נורמטיבי עליון.²⁰ כך, ובדומה לחוקי יסוד אחרים, מצוי גם חוק יסוד: השפיטה. ומאחר שהוראת סעיף 17 הקבועה בחוק יסוד, קובעת הסדר חוקתי בנוגע לזכות הערעור על פסק דין של בית משפט, הרי שזוהי “הוראה

¹⁶ באפריל 2011 יצא נציב תלונות הציבור על שופטים בקריאה לבטל את בתי המשפט לתביעות קטנות ולהעביר את הדיון בתיקים אלו לעורכי דין שיוסמכו לשם כך. ראו נועם שרביט, “יש לבטל את בתי הדין לתביעות קטנות”, *nrg*, 5.4.2011 <http://www.nrg.co.il/online/1/ART2/229/279.html>

¹⁷ ראו שני מזרחי, “איך להציל את בתי המשפט לתביעות קטנות - בלי להיעזר בשופטים”, *TheMarker*, 18.8.2011

¹⁸ ראו גם אן סג'ור, “הפרטה ללא גבולות: המקרה של הצעת חוק בוררות חובה”, המרכז לצדק חברתי ודמוקרטיה, *מכון ון ליר בירושלים*. (אפריל 2012)

¹⁹ חוק בתי המשפט, תשמ"ד-1984, סעיף 64 לחוק.

²⁰ ע"א 6821/93 *בנק המזרחי המאוחד נ' מגדל כפר שיתופי*, פ"ד מט' (4) 221 ראו למשל הדברים שנאמרו שם בעמ' 274-275 או בעמ' 409-410.

חוקתית 'על-חוקית'".²¹ נוכח עובדה זו, הרי שהוראת סעיף 64 לחוק בתי המשפט, כמו גם תקנות השיפוט בתביעות קטנות המתייחסות לרשות הערעור – הן לכאורה בלתי חוקיות ותוקפן מוטל בספק.

והנה, חרף קיומה של הוראה חוקתית ברורה מאוד בנושא זכות הערעור על פסק דין של בית משפט בערכאה ראשונה, גישת ההלכה הפסוקה בעניינה של "זכות" זו, הרבה פחות חד משמעית והיא זוכה לדעות שונות ותפיסות שונות.²² כך, נמצאה הפסיקה מצמצמת זכות זו וקובעת כי "הגם שאין עוררין על מעמדה הרם של זכות הערעור, טרם הוכרה זכות זו בפסיקה כזכות חוקתית".²³ בחלק מן המקרים אף הפליגו בתי המשפט וקבעו כי "הכלל לפיו כל החלטה של בית משפט ניתנת לביקורת של ערכאה נוספת אינו מקובל בדין הישראלי וזכות הערעור אינה קמה אלא אם הוענקה בחוק ובמידה שהעניק החוק".²⁴ קביעה זו היא כמובן שגויה והיא מתעלמת מהוראת סעיף 17 לחוק יסוד: השפיטה.

השאלה הם מוצדק ונדרש להקנות זכות ערעור על כל פסק דין של בית משפט היא ללא ספק שאלה שמעוררת טענות לכאן ולכאן. יחד עם זאת, ומבלי לנקוט כרגע עמדה בסוגיה זו, לא ניתן להתעלם מן העובדה שבסופו של דבר, בחקיקה הישראלית, קיימת הוראת חוק חוקתית המקנה זכות ערעור על פסק דין של בית משפט בערכאה ראשונה. משכך, הרי שהוראת סעיף 64 לחוק בתי המשפט ותקנות השיפוט בתביעות קטנות, כמו גם פסקי הדין שיצא תחת ידו של בית המשפט העליון בסוגיה זו – מנוגדים לעיקרון חוקתי הקבוע בחוק יסוד – מה שמעורר כמובן את שאלת תוקפם.

עובדה זו דורשת דיון באשר למעמדו של הערעור והסדרת החקיקה, כלומר – תיקון הוראת חוק היסוד או לחילופין הוראות החוק האחרות, בהתאם.²⁵

2. צמצום זכות הערעור – פגיעה בזכות דיונית

יש בוודאי שיטענו כי הבעיה החוקתית אשר נדונה לעיל היא בעיה "טכנית". ואולם הנושא של "זכות" הערעור בתביעות קטנות מעורר שאלה מהותיות.

²¹ ראו למשל רע"א 9041/05 "אמרי חיים" עמותה רשומה נ' אהרון ויזל (2006) פורסם בנבו והאזכורים המובאים שם בפסקה 8 לפסק הדין.

²² ניתוח תמציתי של הסוגיה ראו שם, פסקאות 8-12 לפסק הדין.
²³ ראו למשל בבג"צ 87/85 ג'מאל אחמד ג'בר ארג'וב נ' מפקד כוחות צה"ל לאיזור יו"ש, פ"ד מב(1), 353, 361-362; ה"פ (ת"א) 38811-11-10 אייל ברקוביץ נ' ההתאחדות לכדורגל בישראל (2010) פורסם בנבו; וראו גם רע"א 5208/06 דייזיס נ' מלכה (2006) פורסם בנבו; ראו גם חמי בן-נון וטל חבקין הערעור האזרחי (2012), בעמ' 29-30.

²⁴ רע"א 292/93 סרבוז נ' אופק, פ"ד מה(3) 177, 193; רת"ק (ב"ש) 14230-09-10 דוד גלרי נ' יעקב שמא (2010) פורסם בנבו, עמ' 4 לפסק הדין.

²⁵ בעיה דומה עולות גם בהקשרים אחרים, ראו להלן.

אם נתעלם לרגע מהוראת סעיף 17 לחוק יסוד: השפיטה, ונתייחס להוראותיו של חוק בתי המשפט שכולל הוראה ספציפית, הרי שעל פי הדין כיום, על מנת לערער על פסק דין בתביעה קטנה - נדרשת קבלת רשות. רשות לערער במקרים אלה ניתנת כיום בצמצום רב.

זאת ועוד: במקרה שצד מבקש לערער על החלטת בית המשפט המחוזי לבית המשפט העליון (בין אם זו החלטה בבקשת רשות לערער ובין על פסק דין של בית משפט מחוזי), נדרש הוא שוב לבקש רשות לערער. במקרה כזה – הסיכוי לקבל בקשה כזו הוא נמוך ביותר. בית המשפט העליון פירש בצמצום רב את הנושא של ערעור בתביעות קטנות – לשיטתו, נוכח טיבו של הליך התביעות הקטנות, על רשות הערעור בתביעות קטנות – קרי, בגלגול שלישי – להינתן במשורה שבמשורה, ועוד ביתר קפדנות מאשר בבקשת רשות ערעור רגילות. רשות כזו תינתן ככלל רק כאשר מדובר ב"עוול זועק" או "בשאלה משפטית בדרגת חשיבות גבוהה ביותר". אחרת - כך נקבע – "תסוכל כוונת המחוקק שמשמעה הליך חסכוני שאינו מטיל הוצאות גדולות על הצדדים, ומהיר – שאינו גוזל מזמנם יתר על המידה".²⁶

אם לצרף לכך את ההלכות הכלליות הנוגעות לערעור – בכללם הכלל לפיו ערכאת ערעור אינה מתערבת בממצאים עובדתיים, הדרישה לטעות מהותית בפסק הדין ובחינת סיכויי הערעור – הרי שהתוצאה היא שככלל שערי בתי המשפט כמעט נעולים לחלוטין בפני המבקש לערער על פסק דין בתביעות קטנות.

זכות הערעור בגלגול שלישי היא אכן זכות חריגה ומופלגת שאיננה קיימת בכל שיטות המשפט ושיטתנו מתהדרת בה ובצדק.²⁷ יחד עם זאת, לא הזכות בגלגול השלישי היא זו שעל פרק אלא זכותו של בעל דין שעניינו יוצג לפחות בשתי ערכאות. אי מתן אפשרות כזו, עלול לייצר תוצאות של חוסר צדק וטעויות משפטיות ללא יכולת תקנה. הזכות לערער על החלטה שיפוטית מעניקה ביטוי לעיקרון חשוב אשר מבטיח שפיטה הוגנת, מאפשר ביקורת על סבירות החלטות ערכאה ראשונה ומאפשר לתקן טעויות; מעמיד מנגנון ביקורת ופיקוח; מבטיח יצירת הלכה אחידה וברורה ומטפח את אמון הציבור והלגיטימציה הניתנת לפסקי הדין.²⁸

בשים לב לעובדה שההליך בבית המשפט לתביעות קטנות מאופיין בדיון מהיר במיוחד – אשר עשוי להימשך לעיתים מספר דקות בלבד – הרי שצמצום האפשרות להשיג על החלטת בית משפט,

²⁶ ראו למשל רע"א 8144/04 בודקר נ' בשקירוב, (2005) [פורסם בנבו]; רע"א 8768/13 גרמה נ' עוזיר (2014) פורסם בנבו; רע"א 6892/13 חיימוביץ נ' אוריון (2014) פורסם בנבו; רע"א 3006/05 פריפר טבעי נ' ראובני (2005) פורסם בנבו.
²⁷ ראו למשל בג"ץ 2442/11 עו"ד חיים שטנגר נ' יו"ר הכנסת (2013) פורסם בנבו, ראו שם פסק דינו של כב' השופט רובינשטיין; בש"פ 6003/11 טהא נ' מדינת ישראל (2011) פורסם בנבו
²⁸ בן-גון וחבקין, לעיל הערה 23 עמ' 11.

ואי מתן לפחות זכות ערעור אחת, עלול להוביל לפגיעה בזכויותיו של בעל דין באופן שאין לו תקנה. ראוי היה לכן, שהוראה זו תזכה לבחינה מחודשת.²⁹

3. ערעור על החלטה אחרת

הנושא של ערעור על החלטה אחרת של בית משפט לתביעות קטנות הוא מורכב עוד יותר.

סעיף 64 לחוק בתי המשפט קובע כי זכות הערעור מותנית בנטילת רשות מוקדמת של בית המשפט המחוזי. החוק לא התייחס לעומת זאת, להשגה על "החלטה אחרת" של בית המשפט. בנקודה זו סתם המחוקק ולא פירש.

בית המשפט העליון, בדונו בסוגיה זו, קבע כי ניתן לפרש את העדרה של הוראה בנושא ערעור על "החלטה אחרת" ברצונו של המחוקק שלא לאפשר ערעור על החלטה כזו ולפיכך קבע את ההלכה לפיה "אין ערעור על 'החלטה אחרת' של בית משפט לתביעות קטנות, בין ברשות ובין שלא ברשות".³⁰

אנו תומכים בדעה כי ראוי שלא להקנות זכות ערעור על החלטה אחרת בתביעות קטנות. אופיו של ההליך בתביעות קטנות הוא אכן מיוחד והוא מאפשר בירור יעיל, מהיר, זול ופשוט מבחינת סדרי דין של סכסוכים. אף אנו סבורים כי ראוי לשמר אותו ככזה ולא להעמיס עליו פרוצדורות ומנגנונים נוספים שיהפכו אותו מורכב יותר ויאריכו את ההליך. זאת, במיוחד נוכח הוראת תקנה 411 לתקנות סדר הדין האזרחי, התשמ"ד-1984 המאפשרת להשיג על החלטה במסגרת הערעור.³¹

על אף זאת, דעתנו היא כי לא ניתן לעשות זאת על דרך של פרשנות שיפוטית והחלטה על דרך של הלכה פסוקה. זכות הערעור היא זכות בעלת חשיבות עליונה ולפיכך, מקום בו היא לא בוטלה או סויגה במפורש, הרי שהיא קיימת. ראוי היה לתקן את החוק ולהוסיף בו מגבלה ברורה העוסקת

²⁹ בשנת 2007 נעשה ניסיון לתקן את החוק במסגרת הצעת חוק בתי המשפט (תיקון מס' 46) התשס"ח-2007. ראו ה"ח 341 מיום 7.11.2007 <http://www.justice.gov.il/NR/rdonlyres/9450DE59-9003-4C91-83EB-9A629E2B867A/9021/341.pdf>.

. למעשה, עיון בשרשרת תיקוני החוק מגלה כי תיקון 46 לחוק כלל בסופו של דבר תיקונים אחרים. ה"ח 341 לעומת זאת נכללה בתיקון מס' 49 התשס"ח-2008. בסעיף 7 להצעת החוק (עמ' 216) הוצע לבטל את סעיף 64 לחוק בתי המשפט ובכך לקבוע בעקיפין זכות ערעור בבית המשפט לתביעות קטנות. בסופו של דבר כלל תיקון 49 שינויים לסעיפים אחרים בחוק ושינוי זה לא נכלל בתיקון שנכנס לתוקף. ראו ס"ח 2138 10.3.2008.

³⁰ ע"א 596/84 קופת חולים של ההסתדרות הכללית נ' מרים גל, פ"ד לט(3) 477. פסק הדין נכתב על ידי כב' השופט א. חלימה, ונתמך על ידי כב' השופט ד. לוי, כנגד דעתו החולקת של כב' השופט מ. בן דרור.

³¹ תקנה 411 לתקנות סדר הדין האזרחי, התשמ"ד-1984 קובעת כי "לא ערער בעל דין על החלטה שאינה פסק דין והיא ניתנת לערעור ברשות בלבד, אין בכך כדי לפגוע בזכותו להשיג על אותה החלטה בבואו לערער על פסק הדין במשפט...".

בהשגה על "החלטה אחרת". בכל מקרה אחר אנו צפויים לניסיונות לתיקון ההלכה – כפי שכבר נראו כאלה³² - ולדיונים מיותרים בנושא זה.

4. המועד להגשת בקשת רשות ערעור

תקנות השיפוט בתביעות קטנות קובעות כי המועד להגשת בקשת רשות ערעור על פסק דינו של בית המשפט לתביעות קטנות הוא 15 ימים מיום מתן פסק הדין או ההחלטה.³³

המועד הקצר להגשת בקשת רשות ערעור³⁴ מהווה מגבלה נוספת המקשה על האזרח המבקש להשיג על פסק הדין. מסקירה של בקשות רשות לערער אשר הוגשו לבתי המשפט המחוזיים עולה כי המועד הקצר מעורר לא פעם קושי לעמוד במועדים אלה מסיבות שונות, חלקן אובייקטיביות. בתי המשפט לרוב, אינם נוטים לקבל בקשות אלה, במיוחד כאשר המבקש לערער מיוצג על ידי עו"ד. אלא שדווקא עובדה זו היא שעשויה ליצור קושי אצל המערער. הדעת נותנת שבדיון בערכאה גבוהה יותר, יבקש בעל הדין להיעזר בשירותיו של עו"ד – בין לצורך התייעצות טרם הגשת ערעור ובין לצורך ייצוג בערעור. כך או כך, תהליך כזה אורך זמן ויוצר קושי שספק אם הוא מוצדק.³⁵

הרציונל של קציבת לוח זמנים קצר להגשת בקשת רשות לערער לכאורה הולם את תכליתו של מוסד התביעות הקטנות - שאמור להיות מהיר. אף על פי כן עדיין ראוי היה לשקול הארכת המועד הקבוע בדין והעמדתו על 30 יום, כנהג בבקשת רשות ערעור בהליך רגיל.

דומה, שלמשיב, לא ייגרם נזק ממשי ממתן ארכה נוספת, בו בזמן שלמבקש לערער לעומת זאת, עשוי שינוי זה להוות גורם משמעותי ביכולתו להשיג על פסק הדין.

5. מיעוט פסקי דין של בית המשפט העליון בנושאים צרכניים

לגישה המצמצמת של בית המשפט העליון בנוגע למתן רשות ערעור השלכה נוספת. היא מביאה לכך שרק מספר קטן ומצומצם מאוד של תובענות שהחלו דרכם בבית המשפט לתביעות קטנות, מגיע לפתחו של בית המשפט העליון.

³² ראו למשל פסק דינו של בית המשפט העליון בעניין **סרבוז נ' אופק**, לעיל הערה 24, במיוחד פסק דינו של כב' השופט ש. לוי אשר סבר כי יש לתקן את ההלכה ולאפשר ערעור על החלטה אחרת.

³³ התקנה קובעת כי יש להגיש את הבקשה לרשות ערעור תוך 15 ימים מיום מתן פסק הדין. עם זאת, לעניין זה נקבע ע"י בית המשפט העליון במפורש כי "תקנה זו קובעת שמניין הימים יחל מיום מתן פסק הדין, אך ברור כי אם נדרשה המצאה של פסק הדין יש למנות את התקופה מיום ההמצאה". ראו רע"א 6297/02 **גולד נ' גאולת הכרד**, פ"ד נז(2) 108.

³⁴ לשם השוואה תקנה 399 **לתקנות סדר הדין האזרחי**, החלה בהליך "רגיל" קובעת כי המועד להגשת בקשת רשות ערעור הוא שלושים ימים מיום מתן ההחלטה. המועד להגשת ערעור (בזכות) הוא 45 יום ממועד פסק הדין.

³⁵ על הקושי העולה מן הזמנים הקצרים ראו למשל רת"ק 8166-04-13 **א.פ. עיצובים נ' כהן** (2013) פורסם בבנו; בר"ע (ת"א) 2610/02 **שוהם נ' קובלר** (2006) פורסם בבנו; בר"ע (ים) 3275/98 **א.י. וו. טי. אר נ' אביב** (1998) פורסם בבנו; והשוו עניין **גולד**, לעיל הערה 33. באותו מקרה נדונה השאלה האם פגרה של בתי-המשפט תימנה במניין הימים לעניין המועד להגשתה של בקשת רשות ערעור לבית-המשפט המחוזי על פסק-דין של בית-משפט לתביעות קטנות.

נוכח העובדה שבית המשפט לתביעות קטנות הוא ככלל, המוסד השיפוטי שבו נשמעות יותר מכל תובענות צרכניות, הרי שצמצום זכות הערעור מוביל מאליו לתוצאה של מיעוט פסקי דין של בית המשפט העליון בנושאים צרכניים.

מכאן, נגזרת כמובן בעיה נוספת שהיא העדרן של הלכות מחייבות של בית המשפט העליון בעניינים צרכניים. מרבית פסקי הדין בנושאים אלה ניתנים אם כן על ידי הערכאה הדיונית הנמוכה וחלק קטן על ידי בתי המשפט המחוזיים. במקרה הראשון – מדובר בפסק דין שאינו מחייב ערכאה אחרת. במקרה השני – תהא זו הלכה מנחה בלבד – אף היא לא מחייבת.³⁶

במצב דברים כזה צפויים אנו כמובן לתופעות של הלכות סותרות, חוסר וודאות, דין לא אחיד ופסיקה תמציתית³⁷ שברוב המקרים איננה מאפשרת את פיתוח הדין והמשפט בסוגיות צרכניות.

ג. סוגיית הייצוג בבית המשפט לתביעות קטנות

ייצוג בעל דין על ידי עורך דין בבית המשפט לתביעות קטנות, להבדיל מבתי משפט אחרים, הוא ככלל אסור. בבית המשפט לתביעות קטנות יופיעו הצדדים כאשר הם אינם מיוצגים. הייצוג עשוי להתאפשר רק ברשות בית המשפט ומטעמים מיוחדים שיירשמו.³⁸ כמה סיבות עיקריות עומדות ביסודו של הסדר זה:³⁹

הראשונה – הרצון למנוע הוצאות גדולות לצדדים ובמיוחד לתובע. העובדה שמדובר בתביעות אשר סכומן נמוך יחסית מעניקה חשיבות כפולה לנושא ההוצאות. מקום בו סכום התביעה הוא קטן בהגדרה, ובהנחה ששכר הטרחה של עורך הדין עומד במקרה הנמוך ביותר על אלפי שקלים רבים, ברור שהכדאיות הכלכלית של הגשת התביעה כאשר נדרש תשלום שכ"ט לעו"ד - מוטלת בספק. בנסיבות אלה, הופך שכר הטרחה להיות חסם בפני המבקשים לפנות לבית המשפט.

השנייה - ייצוג על ידי עורך דין צפוי לגרום לסרבול ופורמאליות בסדרי דין ולהסית את הדיון לטענות משפטיות טהורות ו"אמת משפטית" – מה שאינו עולה בקנה אחד עם טיבו וטבעו של ההליך בתביעות קטנות, שככלל, אמור להיות פשוט, מהיר ויעיל. האופי המיוחד של ההליך מאפשר – במונחים של האזרח הקטן – השגת "צדק" במונחו הפשוט של מונח זה, ללא לוליינות

³⁶ בהתאם לסעיף 20(א) לחוק יסוד: השפיטה

³⁷ תקנה 15(ב) לתקנות שיפוט בתביעות קטנות קובעת כי "פסק הדין יהיה מנומק בצורה תמציתית".

³⁸ חוק בתי המשפט, סעיף 63 לחוק. בג"צ 2214/01 וינדזברג נ' בית המשפט לתביעות קטנות (2001) פורסם בנבו.

³⁹ שמואל בכר ואבישי קליין, "פרדוקס הייצוג והכוח בבית המשפט לתביעות קטנות, על תביעות ביטוח, פערי כוחות וכף רגלו של השופט", הפרקליט נ' תש"ע, 327; סיני דריטש "בית המשפט לתביעות קטנות כמגן הצרכן", עיוני משפט ח' (1981) 345

משפטית וטענות מלומדות ויצירתיות אשר עלולות להטות את תוצאת ההליך ולגרום – בעיני האזרח – ל"אי-צדק".

השלישית – בית המשפט לתביעות קטנות אמור להיות מוסד "ידידותי" שנועד לאפשר לאזרח הקטן להביא את עניינו להכרעה שיפוטית בפשטות וללא חשש מן המערכת שנתפסת כ"מאיימת" עבור מי שאינו בקי בַּרְיָה. ייצוג על ידי עורכי דין עלול להרתיע את האזרח הקטן משימוש במוסד זה, מחשש להתמודדות עם עורך דין מנוסה ומיומן.

הרביעית – השאיפה לאיזון ולשוויון בין המתדיינים. הנושא של פערי הכוחות בין בעלי הדין הוא אחת הבעיות להן נדרש ההליך בתביעות קטנות ליתן מענה. מעצם טיבו וטבעו, מיועד הליך זה עבור אזרחים שאינם מצוידים בהשכלה משפטית. ניהול ההליך על ידי עורך דין שזה מקצועו – עשוי להעניק יתרון בלתי הוגן לצד המיוצג, שאינו נמנע אצל הצד השני. כאשר אחד הצדדים טוען לעצמו בלשון פשוטה והשני משתמש בשירותי עורכי דין הנוקט "בלשון פרקליטים מלומדת", נוצר חוסר שוויון בין בעלי הדין אשר עלול לפגוע בהגינות הדיון.⁴⁰

שני העקרונות של העדר הייצוג והשוויון בין בעלי הדין הם מבין העקרונות החשובים של ההליך בתביעות קטנות. ההלכה היא כי על בית המשפט להקפיד על הכלל לפיו לא יותר ייצוג על ידי עורך דין של מי מן הצדדים ואין לאפשר לצד להסתייע בבא כוח אלא אם קיבל לכך אישור מפורש.⁴¹ במקרה כזה, ישקול בית המשפט את האפשרות להתיר ייצוג גם לצד השני. בתי המשפט פירשו תוצאה זו כמסדירה את האיזון והשוויון בין בעלי הדין.⁴²

אלא שבמציאות – לא תמיד כך קורה: סוגיית הייצוג וחוסר השוויון בין בעלי הדין מעוררת קושי כאשר התובע הוא האזרח הקטן, שעותר כנגד חברה גדולה, גוף פרטי או ציבורי, או זרוע שלטונית של המדינה. במקרה כזה, נוצרת כמעט תמיד בעיה. לרוב ייצוג עניינו של אותו גוף על ידי עורך דין, יועץ משפטי של החברה או מייצג אחר שאינו משפטן, אך מעמדו וניסיונו יוצרים חוסר שוויון בינו לבין האזרח התובע.

במקרה כזה, יכול אמנם בית המשפט לשקול להתיר לצד השני לשכור שירותי ייצוג גם הוא, אולם בפועל לא תמיד כך נעשה. כאשר בית המשפט מאפשר קיומן של סיטואציות כאלה, הרי שיש בכך

⁴⁰ ראו חוות דעתה של נציבת תלונות הציבור על שופטים דאז, כב' השופטת (בדימוס) ט' שטרסברג-כהן בנושא ייצוג בבית המשפט לתביעות קטנות. (חוות דעת 7/05 מיום 13 יולי 2005).

⁴¹ ראו חוות הדעת של הנציבה, שם; במקרה בו צפויה חריגה מעיקרון זה, חלה על בעלי הדין החובה להודיע לבית המשפט. כך למשל במקרה בו בעל הדין הוא עורך דין בעצמו; או כאשר מתמחה או סטודנט למשפטים מייצג בעל דין ראו רע"א 5711/08 פּרְטוּק נ' טוּרְג'מָן, (2009) פורסם בנבו, פסקה 9 לפסק הדין.

⁴² עניין פרטוק – שם.

התרת ייצוג בניגוד לחוק ופגיעה באחת מתכליות החוק שהיא שוויון בין הצדדים להתדיינות.⁴³ נציבת תלונות הציבור על שופטים נדרשה לסוגיה זו בכמה וכמה חוות דעת,⁴⁴ והנה מתברר כי בתי המשפט נמנעים לכאורה מיישום הנחיותיה של הנציבה באופן שגרר הערות חריפות מצד הנציבה.⁴⁵

ירידה לשורשם של דברים מלמדת כי בפני בתי המשפט ניצבת בעיה הדורשת עיון ואימוץ פתרון חדש. באחד המקרים ציין בית המשפט כי: "רובן המכריע של התביעות המתבררות בבתי המשפט לתביעות קטנות מוגשות נגד גופים גדולים, חברות שונות, חברות ביטוח, המדינה, רשויות מקומיות ועוד. אין זה מעשי מבחינת כל אותם גופים לבחור בכל תיק אדם אקראי שייצג אותם, וזאת כדי שלא יהיה זה 'ייצוג בדרך קבע'. לעומת זאת אם אותם גופים גדולים ימנו אנשים מטעמם, העובדים אצלם, כדי לייצגם בבית משפט לתביעות קטנות, ממילא יהפכו הם במהירות ל'מייצגים קבועים'".⁴⁶ יתר על כן, גם אם יעמיד בית המשפט את בעל הדין השני את בעל הדין השני על זכותו לדאוג לייצוג מטעמו, לא יהא בכך משום פתרון ממשי. שכירת שירותי ייצוג כרוכה בהוצאות כספיות לא מבוטלות אשר עשויות להפוך את התביעה – אשר מעצם טיבה מוגבלת לסכומים קטנים יחסית – לבלתי כדאית כאמור.

התרת אפשרות ייצוג לתובע – האזרח – תפתור אולי את בעיית השוויון כלפי בית המשפט אולם תגרום עוול לאזרח. הסכום הנמוך של התביעה עלול להוביל את האזרח לשכור שירותי ייצוג בעלות צנועה – דבר שעלול לפגוע בטיב הייצוג. זאת ועוד, גם אם יזכה האזרח בתביעתו – הוא יידרש להפריש מן הסכום שנפסק לזכותו סכום לא מבוטל עבור המייצג. לא למותר לציין כי במקרים מסוימים – עלול שכר טרחת עורך הדין אף לעלות על סכום התביעה באופן שבסופו של דבר ייאלץ התובע – שזכה בתביעתו – לספוג עלויות – שלו היו ידועות לו קודם לכן – קרוב לוודאי שהיו מובילות אותו להימנע מהגשת התביעה. צדק והגינות בסיטואציות כאלה – בוודאי אינם בנמצא.

⁴³ חוות דעת 7/06 של נציבת תלונות הציבור על שופטים מיום 7.8.2006 שהיא חוות דעת משלימה לחוות דעת 7/05 הנזכרת בהערה 223 לעיל.

⁴⁴ חוות דעת 05/07 של נציבת תלונות הציבור על שופטים מיום 13.7.2005; חוות דעת משלימה 07/06 של נציבת תלונות הציבור על שופטים מיום 7.8.2006; וחוות דעת 7/08 מיום 11.6.2008 שהיא תוספת לשתי חוות הדעת הנ"ל.

⁴⁵ בחוות הדעת המשלימה של הנציבה (7/06 מיום 7.8.2006) ציינה הנציבה מפורשות בסעיף 4: "ממקרים מסוימים שנבחנו בלשכתנו עולה לכאורה כי ההוראות הנ"ל לא קוימו ובית המשפט איפשר למי שבא בגדר החריגים המנויים בסעיף 63(ב)-(1)-(3) לייצג את החברה הנתבעת.... אין להלום מצב בו בית המשפט מאפשר לאדם מן החוץ לייצג חברה למרות היותו אחד החריגים הנ"ל. יש בכך לכאורה ייצוג המנוגד להוראות החוק, הפוגע באחת מתכליותיו, שהיא שוויון בין הצדדים להתדיינות. בוודאי אין מקום לנוהג כזה, ככל שהשתרש בבתי המשפט לתביעות קטנות או באיזה מהם." יצוין כי בחוות דעת אחרת שיצאה תחת ידה של הנציבה נקבע כי החלטות נציבות תלונות הציבור על שופטים הן סופיות ועל השופטים לקיים אותם "כלשונם וכרוחם". ראו חוות דעת 15/06 מיום 4.12.2006 שעניינה "סופיות החלטות הנציבות", סעיף 2 לחוות הדעת. <http://index.justice.gov.il/Units/NezivutShoftim/pirsomeyhanaziv/NezivutShoftim/2006/1506.pdf>

⁴⁶ פסק דינה של כב' השופטת תמר בר-אשר צבן בתק (י-ם) 2860/07 כהן ליאור נ' אבינועם גפן (2007) פורסם בנבו

בחוות דעתה 7/06 הפנתה נציבת תלונות הציבור על שופטים את תשומת ליבו של המחוקק לצורך במציאת פתרון לייצוגם של גופים שונים. אף שם ציינה הנציבה כי "האפשרות הניתנת לבעל הדין האחר לדאוג לייצוג אינה תשובה הולמת לבעיה משום שהיא מכניסה את המתדיין להוצאות ומשנה את אופי ההתדיינות בתביעות אלה".⁴⁷

מאז חלף עוד מעט עשור, והמחוקק טרם נתן דעתו לסוגיית ייצוגם של גופים מוסדיים בתביעות קטנות. חוסר השוויון, הפגיעה באזרח הקטן והחריגה מתכליתו של מוסד זה, דורשת הסדרה מתאימה בהקדם.

ד. הסמכות העניינית וסוג התביעה

התביעות המוגשות כיום לבתי המשפט לתביעות קטנות הן תביעות אזרחיות משני סוגים:

1. לתשלום סכום שאינו עולה על 33,500 שקלים חדשים.
2. למתן צו להחלפת מצרך או לתיקונו או לביטול עסקה, כששווי המצרך או התיקון או סכום העסקה, לפי העניין, אינו עולה על 33,500 קלים חדשים.⁴⁸

הפופולאריות הרבה זה זוכים בתי המשפט לתביעות קטנות מלמדת כי הציבור הישראלי משווע למערכת פשוטה ויעילה שבה יוכל להציג את עניינו ללא מעורבות של עורכי דין ממולחים ואשר בה יוכל לקבל הכרעה שיפוטית מהירה למחלוקות שגורות.

לפיכך, נראה לנו כי יש מקום לבחון את הרחבת הסמכות העניינית של בית המשפט לתביעות הקטנות בשני מובנים: הן בהעלאת סכום התביעה והן בתיקון החוק באופן שיאפשר הגשת תביעות בנושאים נוספים בהם מתעוררות מחלוקות נפוצות בחיי היומיום. נמחיש את הטיעון באמצעות כמה דוגמאות:

הסמכות העניינית כפי שהיא מוגדרת כיום בחוק, הובילה את בתי המשפט להניח כי בית משפט זה הוקם למטרה מסוימת ומוגדרת.⁴⁹ הנחה זו גרמה לאימוץ גישה מצמצמת וחוסמת הגשת תביעות מסוימות לבית משפט זה אף שעל פני הדברים הוא עשוי להיות המשכן המתאים, הנכון והיעיל ביותר לדון בהם. כך למשל נקבע כי בית המשפט לתביעות קטנות אינו הפורום המתאים לתביעה בגין חוב מים⁵⁰; במקום אחר נקבע כי הוא אינו רשאי לתת צו עשה להשבת המחאה ע"ס 1400 ₪⁵¹;

⁴⁷ חוות דעת הנציבה 7/06 מיום 7.8.2006, לעיל הערה 298 פסקה 7 לחוות הדעת.

⁴⁸ חוק בתי המשפט, סעיף 60 לחוק.

⁴⁹ ראו למשל בר"ע (מחוזי ב"ש) 573/01 קלאב הוטל ניהול בע"מ נ' משה אדלר (2001) פורסם בנבו; תק (חי') 756/06 כהן נ' חברת חשמל (2006) פורסם בנבו;

⁵⁰ ראו למשל תק (עכו) 31228-10-10 רפי צור נ' עיריית נהריה (2010) פורסם בנבו.

⁵¹ תק (חי') 462/08 רשיד עאסף נ' תחנת מוניות כפיר-דביר (2008) פורסם בנבו;

ובמקום אחר נקבע כי בית משפט זה אינו מוסמך להורות לנתבעת להנפיק לתובעת אישור בגין קורס שעל פי הנטען – למדה אצלה.⁵²

אלה הן דוגמאות למקרים פשוטים שבנקל יכולים להתברר בבית המשפט לתביעות קטנות. מקרים אלה במפורש מצריכים ערכאה שאיננה דורשת ייצוג משפטי וניהול הליך פשוט ומהיר שניתן לברר בו בנקל את הסוגיה. הדעת הנותנת שאין הצדקה לשכור את שירותי עו"ד ולהגיש תביעה ארוכה ומורכבת לבית משפט שלום רק בעבור בקשה לקבלת תעודת סיום קורס. בית המשפט לתביעות קטנות נראה כמו המקום הנכון והטבעי לעשות זאת. אלא שכיום – כאמור, דבר זה איננו אפשרי.

אין סיבה מדוע לא יוסמך בית המשפט לתביעות הקטנות ליתן צווי עשה, צווי מניעה, צווים הצהרתיים או סעדים אחרים אשר המסכת העובדתית בעניינם פשוטה לברור, או כאשר הסעד המבוקש יאפשר מימוש זכות שההיקף הכספי שלה אינו עולה על תקרת סמכותו של בית המשפט.

כך למשל נכון היה לדעתנו לבחון אפשרות להרחבת סמכותו של בית המשפט לתביעות קטנות באופן שיוכל לדון בתביעות בענייני שכירות וסכסוכי שכנים בנושאים מינוריים.

נושא נוסף שראוי היה לבחון את האפשרות לדון בו בבתי המשפט לתביעות קטנות הוא הנושא של הפרת זכויות יוצרים בתביעות קטנות. העידן החדש, והשימוש בטלפונים סלולאריים המצויים בידי כל אחד, מאפשר כיום צילום דיגיטאלי, שיתוף קבצים והעתקת חומרים באופן שעשוי לעלות כדי פגיעה בזכויות יוצרים. אמנם, מדובר בנושא שדורש ידע מקצועי ומומחיות אולם את זאת, ניתן להקנות באורח פשוט יחסית לשופטים בבתי משפט אלה.⁵³

עוד נושא שנראה נכון לבחון את הכללתו בגדרי סמכותו של בית המשפט לתביעות קטנות, עולה אף הוא עם העת החדשה: העידן החדש, ההתפתחויות הטכנולוגיות והשימוש ההולך וגובר בתקשורת האלקטרונית הוליד תופעות הפצה המונית של הודעות פרסומת בלתי רצויות ובהם הודעות דואר אלקטרוני, הודעות טלפוניות מוקלטות, SMS ("מסרונים"), מכתבי פקסימיליה וכיוצא באלה.⁵⁴ תופעות אלה גורמות לנזקים רחבי היקף, הן מנוגדות לחוק⁵⁵ ויש בהם כדי הטרדה ופגיעה בפרטיות של האזרח. החוק קובע סכומי פיצוי ללא הוכחת נזק בשיעור נמוך יחסית באופן שנראה שבית המשפט לתביעות קטנות הוא המקום הטבעי לדון בהם. תביעות כאלה מוגשות כיום

⁵² תק 5347-05-10 גאדה אגבריה נ' אוניברסיטת חיפה מדור אישורים (2010) פורסם בנבו.

⁵³ באנגליה, הוקם מסלול לתביעות קטנות בבית המשפט המתמחה בתביעות יוצרים, סימני מסחר ומדגמים שאינם רשומים. מסלול זה מכונה Intellectual Property Enterprise Court Small Claims Track. ראו באתר משרד המשפטים באנגליה <http://www.justice.gov.uk/downloads/courts/patents-court/patents-court-small-claims.pdf>

⁵⁴ ראו למשל רע"א 1954/14 חזני נ' הנגבי (2014) פורסם בנבו;
⁵⁵ סעיף 30א(1) לחוק התקשורת (בזק ושידורים), תשמ"ב-1982

לעיתים לבית משפט השלום ולעיתים לבית המשפט לתביעות קטנות. הגדרת בית המשפט לתביעות קטנות כערכאה הרשמית לתביעות מסוג כזה ורכישת מומחיות על ידי השופטים היושבים בדין עשויה להביא לניהול יעיל של הליכים אלה באופן שיש בו להיטיב עם מערכת המשפט ועם המתדיינים.